

Nemzeti Társalkodó

KOLOZSVÁRTT

29-ik szám.

PÉNTEKEN.

Jul. 19én

1

8

4

4.

Tartalom: O'Connell Daniel. (Vége). Vak Arszlán: Hős költemény. (Folytatás). Holmi.

O'CONNELL DANIEL.

(Vége.)

1830. februárja a' parlamentben látá O'Connell-t az alsóház tagjai között. Addigi idejét izgatásokkal tölté, mellyeknek részint a' nyugtalankodó protestansok viseletében, nagyrészt pedig az ország nem orvoslott szerencsétlen állapotjában rejlett alapjok. Az egyházi adó a' főlzabeditási törvénynél fogva koránt sem vala eltörölve, 's minthogy az ipar és földmivelés élesztésére semmi sem történék a' kormány részéről, most is éppen olly koldusok valának az irek mint elébb, 's mind inkább inkább megkelle győződniek a' felől, hogy egyedül az unio-bontásban fekszik üdvessége Irhonnak. 'S nemis vesztegle O'Connell e' célra dolgozni, midőn egy illy tárgy kérelmét Dapeheda városnak a' parlamentben előterjeszté 's egy kemény beszédben pártolá. E' kérelvél félrevetése után legott egy társulatot alapita Dublinban, melly magát „minden felekezeti irek barátinak“ nevezé. Egy az összes irnéphez bocsátott fölhívásában megmutatá az Angliátoli elvátás

szükségességét 's szilárd együtttartásra unszolóla. A' lordhelytartó parancsa újra felosztatá ugyan az együletet, de nyomban egy új egyület alkotása lön következménye, melly mindenütt a' törvény korlátai közt 's csupán folyamodások által czélozá az unio-bontást. — O'Connell a' parlament elhalasztása után vizsztatervén Irhomba, különböző helyeken és több alkalommal olly felizgató beszédeket tartá, hogy a' kormány kényszerítve látá magát, januar. 18. 1831. elfogató parancsot adni ki ellene. Elébb nem akarák őt törvény ellenére szabadon bocsátni kezesség mellett, mi megtörtént csakugyan azon előterjesztésére, miszerint ő lenne képes egyedül, a' felizgult népet a' rend korlátai közt tartani. Maga a' kereset pedig a' parlament felosztatával azon évi aprilisben összedölt, 's az új parlamenttől nem vétetett föl többé. Ellenben más uton igyekezék a' kormány a' veszedelmes embert megnyerni; a' koronai főügyész mellett előrangot ada neki az ország minden ügyvédei fölött, melly tisztelet egy katholicuson is kivüle nem történt. A' parlament-reform fölötti viták alatt munkásságát főleg az ir választó-törvény iránti tanácskozássra forditá O'Connell's képes lön némi engedvényeket kivivni. Egyébaránt, — noha kellő mérséklettel, — a' radicalisokkal tartott, 's a' parlament falain kívül is diadalhoz diadalt fűző beszédi ál-

tal e' párt érdekében működött; így maj. 11. a' westminsteri választók gyűlésében tartott beszédben. A' mellett nem mulasztá el Irhonba által, mint szükség igénylé, izgatva és csillapítva munkálni. Rosz aratás 1831ben súlyosbba tette volt a' nép inségét; a' protestans földesurak nem szűntek a' bitorlásoktól; erőszakétel és gyilkosság vala napirenden, fényes nappal és homályos éjjel; átalakodottan vonák meg az egyházi dézmát; katonai felhajtások, a' néptömeg rendszeres ellentállásával szemben, tehetetlenek valának. Alapos orvoslát csupán az irnég jobb nevelése 's tetemes pénzere által vala eszközölhető. De az egyikre igen rövid vala az idő, a' másik nem állott a' kormány hatalmában, melly különben a' legjobb akaratot mutatá. O'Connell ügyesen tudá a' kormány tétováját használni, egy rendszabályt vivén keresztül, melly szerint az egyházi dézmát nem az ideiglenes földbirtokosok, hanem a' valóságos tulajdonosok tartoznák fizetni, mi tetteg annyira vala mint annak a' katholicusokra nézt eltörlése. 1832 évre Dublin városától választaték parlamenti követnek. Kivüle még családjának öt tagja ült az alházban 's több mint ötven képviselője Irhonnak oda voltak választóiktól utasítva hogy mindenben O'Connell pártján legyenek; elégé erős tábor, öneki 's a' parlament szabadelmű részének, mellyhez ő rendületlenül tartott, túlnyomóságot szerezni.—Helyén látszik itt lenni, O'Connell mint szónok felől néhány szót mondani. Ő nem művészet által képzett szónok; ékesenszólása tisztadontermészetes; éles ész, hirtelen felfogás és világos előadási tehetségéből fakadó, mellynek erkölcsi támaszpontja talán nem annyiban hona és népe iránti határtalan szeretetében, mint átaljában erős jogérzetében fekszik, mellynek kifejtésére első hivatala nem kevés befolyással lehetett. Igen világosan ki van e' fejezve azon beszédben, mellyel ő 1832 év nyarán Buxton indítványát a' rabszolga-fölszabadítás iránt támogatta. Beszéde, éppen mert minden dolgot egyszerre észszel és szívvvel 's legbensőbb lényegében ragad meg, inkább lélekre ható mint szabatos. Mint nép előtti szónok bizonyos szélességet tett sajátjává; a' mi kevés művészi van beszédében, mint parlamenti szónok szerezte. Átaljában egészen más ő itt mint ott. Mig az alsóházban szelleme és beszéde röptét könnyeden látszik fékezni, ak-

kor a' néptengerrel szemközt mintha a' lélek és szív legbensőbb mélységeibe szállana, hogy a' szenvedélyek felzaklatása vagy csillapítása végett, kénye kedve szerint anyagot teremtsen elő magának. Ékesenszólását nem kevésé emeli hatásában az ő tisztelést igénylő külseje, tisztán villogó szeme, szabad, nemes homloka, mesterkéetlen, mindig eleven arc- és tagjátéka, végtére némi finomság és ügyesség bánásmódjában, mi annál nagyszerűbbnek tűnik fel, minél inkább meggyőződik ember az ő óriási lélekerejéről.

Ezen itt rajzolt erő és üggyársai hatalmától buknia kelle a' Grey-ministeriumnak 1832 nyarán, hogy Melbourne lord foglalja helyét. Magától összeomlék most Grey azon billje, melly szerint a' lordhelytartónak hatalmában állá a' haditörvényt tetszése szerint kihirdetni 's a' habeas-corpus-actat fölfüggeszteni. Melbourne-al jó lábón állá az izgató, mivel e' minister szelidebb bánásnak engede helyet Irlandra nézve.—Előadásunk rendén azon évre jutottunk, mellyben O'Connellre nézt egy esemény kezdődik, melly szintolly kedvező volt állását az irnéghez 's angol ellenivel szemközt megalapítani, mint ezeknek félremagyarázásai miatt azt megingatni képes vala. Éppen az, hogy ellenséginek vádjai fogamat nélkül maradtak, mutatja leginkább az ő törekvéseinek tiszta önzetlenségét, 's azoknak belső összefüggését a' nép szükségével, mellynek ügyét ő magáéva tette vala: — O'Connell csak izgató vagy üggyvéd lehet, nem pedig a' kettő egyizben. Annálfogva, hogy az utolsó többé nem vala, az avval összekötött jövedelmek is el valának maradvá; azáltal pedig, hogy csupán az első,—mégpedig saját erzenye nem csekély rovására—vala, csak rosszszabulhatott magános vagyoni állapotja. De ön hona érdekében vala ő a' nagy izgató, 's ez okból tevék 1833 évben legbuzgóbb baráti közt néhányan a' népnek azon indítványt, önként róni meg magokat egy O'Connelladóval. Köztetszés fogadá az indítványt, 's ettől fogva évenként egyre másra 15,000 font sterling gyűlt be mint quasi-civillistája Dani királynak, mint kedvenczöket az irek nevezik. Oly adó ez bizonyára, melly vevőnek és adónak becsületére szolgál egyiránt.

A' Melbourne-ministerium 1834 novemberében a' Peel-ministeriumnak engede tért, de csak kevés hónapra, mivel O'Connell és

irei mindenhatókká lettek vala. Az izgató híven ragaszkodék a' másodsor kormányon álló Melbourne-hoz. Sok is történt Irhon állapotjának javítására, kivált a' legjobb akaratól lelkesült Nörmanby lord helytartósága alatt. O'Connellél 's a' tőle vezérelt ireknél pedig mindinkább meggyökeredzék azon győződés, hogy hazájok sorsán csak az Angliától elválasztás által remélhető gyökeres orvoslás. Hason remények fűződtek Victoria királynő kormányra léptéhez, mint VI. Wilhelm királyéhoz; 's a' kedvetlenségnek, melly azoknak be nem teljesedését követé, annál nagyobbak kelle lenni, minél inkább igényelheték azoknak valóítását az irek, mint olly soká eltartóztatott jogukat. Az unio napról napra gyűlötebbé lön 's a' repeal (unio-bontás) ígét lobogtató zászlók naponta sűrűbb csoportokat gyűjtének maguk köré. Az ir bucsut vön a' whisky-től (pálinka) 's mértékletes lett, hogy a' repeal-nek szolgálhasson. O'Connell, midőn 1841 Dublin városa lordmajorjává választaték, nem mondhatta tetszőbbet a' népnek mint: „Én ir vagyok és szereztem hazámat! két választó-környéktől aldermannak, két megyétől képviselőnek választva, hazám első városától lordmayorrá emelve, egy czimmel bírok még is, mellyet mindenél többre becsülök: én repealer vagyok.“

1843 elein O'Connell Victoria királynőnek egy emlékiratot nyujta át, mellyben az unio-bontás szükségét történeti és jogi szempontból a' legaposban megmutatta vala. De siker nélkül. És most nem akadályozva a' kormánytól, szörnyü munkásságot kezdé kifejteni a' repeal-egylet, nagyobbat mint ama catholicus egylet, melly az emancipatiót huzta volt maga után. Olly bizakodással folyt a' működés, mintha az eredmény nem lehetne egyéb, mint az Angliától elszakadás. A' jövődő parlament, a' jövődő jogszolgáltatás ugy forogtak fenn mint kétségtelen dolgok. Hogy irek az angol bírák önkényétől elvonatnának, egy előleges ítélőszék lön rendelve. Hasonlag egy repeal-rendőrség állítotték a' százezerekből álló gyűléseknél a' kellő rend fentartására: mind az. O'Connell akaratja szerint, a' legnagyobb csenddel és fontolással 's a' törvényes formák szigoru megőrzésével. De a' jelen tory-ministerium másként határozta volt.

Oct. 8. nagy repeal-gyűlés vala Clon-

tárfban tartandó; 's oct. 7. egy proclamatiót bocsáta ki a' lordhelytartó, mellynél fogva e' gyűlés, a' lázasztó beszédek és gonosz ezélatok tekintetéből, mellyek illyszerű gyűlésekben jelenkeznének, be lön tiltatva. — E' váratlan késő megjelenése által talán a' népnek fölzendítésére 's ez ürügy alatt annál inkább elnyomására számított tiltó rendelvényt követé O'Connellnek egy, két órával később közzé tett felszólítványa, melly egészen a' kormányának hangját utánozva, a' maga 's a' dublini külön repeal-egylet nevében felfüggeszté a' gyűlést. A' kormányi proclamatio azonban nem tudá meggátolni azt, hogy az Angliából, névszerint Liverpool és Manchester városokból a' Clontarfi-gyűlésbe sikertelen ájtott repealereknek nagy lakoma lön készítve 's a' rendes heti gyűlés megtartva. O'Connellnek ezen alkalommal tartott beszédei arra czéloztak hogy mind az országnak kül csendjét fentartsak, mind pedig a' repeal-ügynek lehetőségig törvényes szint adjanak. A' kormány azonban nem állapodhatott meg egyetlen repeal-gyűlés betiltásánál, szükség vala azon férfiakat, kiket proclamatiojában büntett vádjával terhelt vala, ítélőszék elébe vonni 's vádját behizonyítani. Oct. 15. tehát O'Connell és fia János ellen elfogó parancs lön kibocsátva, mellyben körülményesen indoklaték az elfogatás 's az illető egyének azzal vádoltattak: „mikép törvénytelen és lázasztó módon másokkal egyesülvé összeküdtek legyen a' végből, hogy ő felsége alattvalóinak szívében gyűlötséget és elégtelenséget gerjesztenének kormány és alkotvány ellen“. Az elfogó parancsot ugyanaz nap a' legnagyobb udvarisággal közlék O'Connell és fiával 's felszólíták, maguk személyiért következő nap a' királyitörvénszék előtt állítanának kezességet aziránt, hogy a' közelebbi eskütszék előtt megfognának jelenni. Az izgató minden vonakodás nélkül fejtejtett a' kormányi rendelvényeknek 's azonnal egy rövid felszólítást bocsátott az irnéphez, mellyben azt a' történekről értesité, 's békétüresre, nyugalomra, 's a' törvények tiszteletben tartására unszoló, minthogy ezen az uton remélhető a' magasztos czélnak elérése. Ugyanazon vád intézték még a' repeal-pártnak két más vezére, köztük két catholicus pap, ellen, 's különösen Hughes, Ireland és K o m m i s meghitelt tudósítók vallomásukra

lön alapítva, kik a' mullaghmastí, clifdeni 's a' gabonabörzén tartott repeal-gyűléseken jelenvalának. Az irek a' kormánynak ezen lépését azzal viszonzák, hogy mind buzgóbban vevének részt a' repeal-ügyben; új tagok, köztük a' befolyásos O'Brien 's a' casseli érsek, állának az egyesületbe, 's az O'Connell-pénztárba dusabban folytak a' jövedelmek mint valaha azelőtt. A' vádlottak egész igyekezettel azon voltak, hogy a' vádpör kezdetét a' meddig csak lehet tovább halasszák, vagy hogy a' kormányt rábirják a' vádkeresetet félbehagyni, vagy hogy azt a' parlament kinyitására mentől közelebb eső időig vihessék, mikoron ők, a' pártszellem sokalta nagyobb erőre ébredtével, az angol és skót szabadelműek segélyét is bizonyosnak tarthaták. Kivánt alkalmat nyujta nekik a' vádpör halasztására a' fenemltett kormányi tudósítónak egyike, gyorsiró Hughes, mint a' ki egy repeal-gyűlésről tett tudósításában bizonyos személyeket összevett vala. De ezen botlást nem vevén tekintetbe a' nagy-jury, nov. 10. kimondá, mikép a' vádpör O'Connell és bűntársai ellen alapos. Most a' vádoklevelet lelék hiányosnak a' vádlottak 's új per kezdési határidőt kivántak. De a' birák többsége hiánytalannak állítá azon oklevelet, 's november 14. váratak már a' vádpör megindulása. 14. eljött, 's ekkor a' vádnak megsemmisítését kérik a' vádlottak ügyvédei, mivel a' tanuk egy törvény kívánatához képest nem a' nyílt törvényszék előtt voltak megesketve a' nagy-jury által, hanem a' jury szobájában annak elnöke előtt tették le az esküt. Ezen ellenvetés, nem kevesek hiedelme szerint, a' vádpör megsemmisítését vonandá maga után; de a' törvényszék 22. oda döntéel a' dolgot, hogy a' fenforgó esetben nem volna helye a' felhozott törvénynek, 's a' koronaügyvéd kívánatára a' vádlottak kihallgatásának el kelle kezdődni. Ők „bűnteleneknek“ nyilváníták magukat, 's 1844 febr. 1eig időhaladékot kivántak. Ebben a' koronaügyvéd is engede nekik 's a' pörfolyam megindulása jan. 15ére elhalasztaték. A' vádlottak iránti ezen engedékenységre a' főtörvényszéket nem annyiban azon körülmény indítá, miszerint azok önvédelmükre hosszabb előkészületi időt kivántak, mint inkább az, hogy a' vádlottak az eskütlajstrom hiányos voltát 's annak megvizsgálása szükségét megmutatták. Különösen a' vád-

lottak egyik ügyvédének, Henn urnak, erősségei tönk a' birákra erős benyomást: Dublinban 4100 egyének volnának olyak, kik eskütti hivatalra elég képesek, míg csak 388 áll a' lajstromban, ezek közt pedig csak 300 bir valódi képességgel, de a' kiből csak 23 katolikus 's a' t.

O'Connell ezen elhalasztása után a' pörnek egy új békeiratot bocsátá az irnéphez, 's annak viszonti megkezdéseig derryaneí mezei jószágára ment. Irhon csendesen maradt, nem éppen az angol sergek miatt, melyekkel Wellington megrakta vala, vagy a' hadihajóktól félelemből, mellyek partjai körül czirkáltak, hanem mert O'Connell ugy akarta, O'Connell, ki törvényességhez szoktatá vala népét 's bizalomhoz a' bár meddig megvonható, de egykor még is megadni kellező jog iránt.

Az eskütlajstrom megvizsgálása be vala végezve, 's a' különös jury megállítása végett, jan. 4. az egész lajstromból 48 nevek kihuzatának; ezen 48 közül joga vala mind két félnek 12 kihuzni; a' fennmaradott 24 közül képzék a' 12. elébb kikiáltattak a' tulajdonképeni különös juryt. Természetes, hogy ilyenkor mindenik fél a' neki leginkább tetsző személyeket veszi szemügybe; mindamellé is kebellázító 's magát a' kormányt egy párttá lealázó vala a' koronaügyvéd azon ténye, miszerint a' 48 között találató tizenegy katolicust azon állítólagos okból hogy repealerek, a' lajstromból kitörlé. Növekedett e' felindulás, midőn még egy más nem csekély rendetlenség jöve napfényre. Az eredeti lajstrom 780 nevet foglalt volt magában, azon lajstromban pedig, mellyből a' jury huzatott, csak 717 vala, 's a' mi megjegyzést érdemel, a' hiányzó 63 név között 35, neve volt köztiszteletben álló katolicusoknak és 28, szabadelmű 's becsületos protestansoknak. Mit sem használt e' legalább pártos szellemű eljárás elleni minden tiltakozás 's a' vádpör a' kitüzött jan. 15. kezdetét vevé. Dublin utcáin ez nap felöltő csend uralkodék, a' főtörvényszék közelében sem vala semmi népmozgás észrevehető sak a' körülbelől 250—300 személyt magába fogadható törvényszéki terem vala a' zsufolásig megtelve. Az ülés megnyilván 's a' jury eskütelételre előszólitatván, O'Connell egyik ügyvéde a' jelen esküttek előtti kihallgattatást törvényszerűtlen-

nek állítá, mivel azok egy hanyagul és számos nevek kihagyásával készített lajstromból volnának kihuzva. Azonban a' felhozott okok elégteleneknek látszának a' bírák előtt; de a' vitatkozás alatt a' törvényszéki ülés lefolyt, 's a' vádlottaknak egy nap lön megnyerve. Azonközben a' jury-tagok sem igen vágytak a' hivatalukkal járó dicsőség után, és sok hajba 's időbe került a' rendes számú eskütteket egybegyűjteni, sőt egy közölök jobbnak tartá, midőn felkiáltaték éppen nem felelni 's 50 font st. birságot fizetni. Jan. 16. 17. és 18iki üléseket csaknem kizárólag a' korona-ügyvédnek az egész vádpör feletti körülményes előadása foglalta el. Az abból kitetsző 's a' vádlottaknak tulajdonított vétkek 11 pontból állának, de a' mellyek összesen összeesküvésre (conspiracy) mentek ki. Összeesküvést pedig úgy értelmeze a' főügyvéd, hogy az „többek egyesülése és közrehatása valamely törvényellenes cselekvény kivitelére, vagy valamely törvényes czélnak törvényellenes eszközök általi elérésére“ 's bebizonyítani igyekezett, hogy a' repeal-egylet törvényes czélnak törvényellenes eszköz általi elérésére törekvő társulat. Miután a' főügyvéd elvégezte volna hosszú beszédét, a' terhelőtanuk, névszerint Hughes gyorsíró, hallgattatának ki. Illyszerű kihallgatásoknál a' törvényszéki perlekedés módja Angliában úgy hozza magával, hogy az ellenfél ügyvédei igyekeznek a' tanukat meglepő kérdések által zavarba hozni, ellenmondásokba bonyolítani, miáltal azoknak vallomásait, ha nem is éppen érvénytelenné de legalább a' közönség rendkívüli mulatságára nevetségessé tenni akarják. Hosszas volna példákkal mutogatnunk, mikép a' vádlottak ügyvédei e' szabadságot, főkép a' pörfolyam elnyújtására, zsákmányolák ki. A' tanuk vallomásai igen is megerősíték a' vádpontokat, különben pedig kevés terhelő sült ki belőlük a' vádlottakra nézve, megegyezvén mindnyájon abban, hogy az unióbontók gyűléseikben mindig nyugalomra és csendre intettek a' törvények iránt, 's a' királynéról soha nem szóltak máskép, mint kétszavonhatatlan szeretet és tisztelés igéiben. Nagy fontosságú bizonyosságul szolgált azonban a' vádlottak ellen a' dnblini repeal-egylet nyomtatott irományainak a' törvényszék határozata következtében erősségül fölvehetése; mert azokban a' vádlottak tervei a' legvilágosban va-

lának kimondva, 's főleg az ír parlament és békebírószékek megújítására vonatkoztak. Végre a' jan. 26ki ülésben bevégeződött a' vádló eljárás 's 27. tartá Shiel, a' vádlottak legfőbb ügyvéde, 's a' mostani leghíreseb parlamenti szónokok egyike, mentő beszédét, mellytől a' kormány legtulzóbb baráti is sem a' forma fényét és szépségét, sem a' tartalom tüzet és valóságát el nem tagadhaták. Természetesen nem vala képes azáltal a' vádlottak botlását elvitatni. Mindazonáltal megbizonyítá a' történetből és hona fenálló viszonyaiból az unio-felbontás kikerülhetetlen szükségét 's a' szükségből annak törvényességét. Kiemelé egyszerűsmind, hogy O'Connell Irhon kívánatinak olly igazságos volta mellett is soha nem nyult legyen eszközhöz, melly az angol birodalom nyugtát 's jóllétét vagy a' korona épségét veszélyeztethette volna 's a' t. E' beszéde után következtek a' többi ügyvédek mentő beszédei, mellyek többé kevésbé azon egy utat követték; kivéve csupán Fitz-Gibbon ügyvédét, mellynek egynehány keményebb kifejezése a' koronaügyvédet, illetőleg a' közbéke ezen fentartóját, annyira felboszontá, hogy még a' törvényszéki ülés alatt kihívást bocsáta a' szónokokhoz a' neki tulajdonított nem illő érzéseknek magától leendő elutasítása végett; kábaság, melly a' főbíró által majd békesen el lön igazítva, mindazát eléggé mutatja, milly kevéssé tudá a' kormány első személyese illy fontos dolgok közepette, maga szeszélyét háttérbe szorítani. Legvégül febr. 5. tartá O'Connell maga, mentő beszédét. Az ő beszéde is a' Shiel okoskodásának rendjét követé, 's egyedül személyisége által gerjeszte megelőzői felett érdeket, miért egyes helyeinek felhozását elhagyjuk. Csak a' béfejezése álljon itt: Miután hona természeti elsőségeit és gazdagságát égő színekkel rajzolta volna, végzé: „Miért nem boldog e' hon? — Nem szóltam-e soha nem hallott varázs jóllétről, melly a' honi törvényhozás létezését követte? — A' mi egykor megtörtént, ismét megfog történni! Ez a' küzdelem, a' szegényeket inségökből megszabadítani, a' munkahánytalanokat a' statusjövendelmek növesztésére képesíteni, a' nemesiséget itthon tartóztatni — — — de önökre hagyom a' dolog feletti ítéletet. Én részemről tagadom, hogy valami ollyast mondtam vagy miveltem volna, mi az összeesküvés vádját

igazolhatná. Én napvilág működtem, a' kormány, a' tisztviselés szemei előtt; egyetlen szót se mondtam, mit az egész világ előtt meg nem vallanék. Én hazám parlamentje visszaállításáért harcoltam." O'Connell beszédét a' mentő tanúk kihallgatása követte, mi februar 6. bevégződván, 7. a' koronaügyvéd viszonzfelelete kezdődött. Ezen előadás két egész ülésen tartott 's a' vádlottak vétké bizonyítása mellett igazolta a' kormány eljárását a' repealerek irányában a' pörfolyam előtt és alatt. 9. és 10. tartá a' főbíró rendes beszédét, mellyben a' felektől felhozott erősségeket még egyszer ismételvén, a' kihallgatást bevégzettnek nyilvánítá. Erre 10. felszólítaték a' jury, verdict-jét vagy végzését kimondani. Csak estvéli 11 óra után vala készen a' verdict-tel, de a' melly a' bírótól formaságbeli hiány miatt visszautasítottván, kéntelen vala a' jury azt újra szerkezni; mint-hogy pedig az nap lehetetlen vala elkészülniök, 's a' következő vasárnap nem vala törvénynap, bezártan kelle a' jurynak maradni hétfőig; szabad vala azonban a' főbíró őrizete alatt templomba menni 's különben is étel ital dolgában nem szenvedtek szükségét. Hétfőn, febr. 12. elvégre világra jött az eskütszék verdict-je: Vétkes mindenik vádlott ellen (kivéven az elhunyt Tierney lelkézt) mind a' 11 vádpontra nézve, némi módosítással. Csak O'Connell 's a' repeal-lapok szerkesztői, Barrett és Duffy ellen mondaték ki a' „vétkes“ mind a' kilencz pontra nézt. Egyébiránt a' jury a' maga ítéletében e' kifejezéseket „törvényellenes“ és „lázasztó“, mellyek a' vád-actában a' repeal-gyűlésekre nézve találtak, nem használta és így azoknak törvényszerűtlenségét kétségbe hozta.—Végtére, több, a' hírlapokban eléggé leírt perlekedési fogások után maj. 30. végítélet hozaték a' világhírű vádpörben: miszerint O'Connell egy évi fogságra, 2000 ft. sterling pénzbírságra, valamint annak biztosításaul, hogy hét évig magát csendesen viselendi, 10,000 ft. sterl. pénzbeli kezesség-adásra ítélték; társaira is szabatek fogság és pénzbeli büntetés, de sokkal szelidebb arányban. Érdekes a' szava fenakadásáig megilletődött bíró előadásából némieket közlenni. Elmondá: miután a' vádlottok bűnösökül találtak volna, meggyőződött a' törvényszék, hogy további elhalasztásnak helye nem lehet. Emlité ujjolag

az eskütszék ítéletét, hogy t. i. a' vádlottak Irhon törvényhozási elszakasztását törvénytelen uton módon törekedtek eszközteni, mire pedig törvényes módok is valának használhatók. A' törvényszéknek tehát aziránt kelle tanácskozni: milly büntetés szabassék illy vétésre, mellyet minden törvénytudó kéntelen vastag vétségnek elismerni. Mondá: mikép kínos és busító kötelessége a' tanácskozás eredményét kihirdetni, melly annyi—'s jobbadán köztiszteletben álló — férfit szabadsága ellen van intézve, főleg fájdalmas ezt tennie egyik, pedig a' fővádlott iránt, kinek tekintetéből, az irántai tisztelettől vezetettve 's bizva az ő tudományában, vőnek részt ez ügyben 's a' t. Az ítélet kihirdetése után O'Connell e' szavakat mondá: Emlékeztetem a' törvényszéket azon hittel tett erősítesemre, miszerint én sem a' vádlottakkal soha összeesküvést nem forraltam, sem a' melly vétekkel vádolnak, el nem követtem. Most nincs egyéb mondani valóm, mint azon szomorú meggyőződésemet nyilatkoztatni, hogy nekünk igazságot nem szolgáltatnak." Melly szavakat a' legzajosban kitörő helyeslő kiáltás, jelesen az ifjú ügyvédek háromszori tapsa követte; az elítéltek legott a' dublini főbírónak átadtván: az izgató az általa választott Richmond nevű büntetőházba, a' többek a' városi börtönbe vitettek. Legfőbb gondja vala O'Connellnek ekkoris népét békés magaviseletre és csendre inteni, mint mindenkor, nehogy a' szenvedései sulya alatt elkeseredett nép kicsapongása ürügyet adjon Irhon urainak a' követelt jogok megadásának még messzébb halasztására.

Elítélték hát O'Connell, mert lelkét emésztő honszeretete 's népe mély nyomorának látása a' törvény korlátin talán egykissé túl is ragadá; demás ítéletet mondott a' közvélemény, nemesak Angliában, hanem mindenütt a' mívelt emberiség körében. A' fogadtatás, mellyet az angol nép O'Connellnek utolsó megjelentekor Angliában készített; Russell lord és mások felszólalásai a' parlamentben; az elzáratása ellen a' parlamenthez és királynéhoz Angliában is kérvényeket író roppant gyűlések, 's egy a' nagy egekre apelláló 8 milliónyi népség mély gyásza 's imája kétségbe hozzák a' szemlélőt, ha O'Connellt vagy a' kormányt tartsa-e elítéltettnék. A' szegény Irhon sorsának javítása minden-

esetre soká nem haladhat: mert a' mit bár kicsin nemzet is szilárdon akar, állhatatosan, soha el nem csüggedve és lankadva akar és zörget, annak elvégre török-szakad megkell adatni.

VAK ARSZLÁN.

Hős költemény.

(Folytatás).

Hatodik ének.

A' te hangod ez gyermekem, lágy csengésű szódat hallok? miért jöttél vissza Hiadorom, miért jöttél vissza Zováthtól?

Hogy osztozzam én örömben midőn te édes atyám sirsz? miként zengjek vig éneket mig te atyám sohajtozol?

Ifju ifju, mig e' szép világot láthatod é-gő szemeddel, használd annak örömeit, eljövend majd az agg idő 's élted virági lehullnak; majd kezded reszketni fog a' dárdán, szemed tüze majd kihamvad, 's mint a' napot a' fellegek, elborítja a' vénség homálya.

Majd midőn hallok a' zengő hárfák lassudad zugását és a' lány szava csengését hallok, 's nem látod az ajkót: sirni fog lelked sötétségében mint nap sir a' földök megett.

Használd addig örömidet mit éltednek tavasza nyújt, eleget sirhatsz ha előregszel 's vak leszesz mint szegény atyád.

Nincs nekem örömem ha bánkodol, nincs örömem édes atyám; a' mi világunk egyszerre tűnt el, bús világban élünk mind a' ketten. Szólt Hiador bánkodó atyjához.

És Izorát eltudád te hagyni, az ifjak szerelmét szép szemével? elhagyhattad bájos mozdulását melly szellőként zeng a' hárfaszóra.

O láttam én is tánczolva, 's megifjadtam örömemben, tánczoltam is vele egyet, 's hajh utolsót életemben.

Nem valék én akkor illy vak, pedig alig tiz napja mult, még biztosan mérhettem ki akkor szablyám utját a' harci sikokon.

Nyergeltem lovat Hiador, elmegyek én is teveled osztozni Zováthnak örömeiben. Ül mellém majd Izorával midőn a' hárfa megpihen, hogy hallván a' lányka csengő szavát, édes enyelgéseiket hallván, megifjadjak emlékezetemben.

O így csengett anyád szava... milly ha-

sonló volt ő Izorához, a' midőn e' lánykát látam miadig édes multam jött eszembe 's jelenemnek gyötrő keservei.

'S való-e hát édes atyám,—szóla derülten Hiador—való hogy megyünk Zováthhoz? o atyám bár vak vagy szemekkel, lelked kiolvassa vágyainkat.

Fiam! a' te zengő hárfád első a' hét erdők földjén, Zelemértől nyertem volt azt a' meszesi harcznak emlékére, nem látom az ő hurjait 's nem lelem-e föla' hangot melly fájdalmat, melly szerelmet avagy harczokat zengedez?

Éltemben jól megtanultam a' szerelemnek vágyait, szívem minden dobbanását eltanultam hogy megénekeljem; rossz is voltam jó is voltam 's minden érzeményt e' földön önszívem után tanultam.

És ne tudnám mint fáj neked szegény atyádnak vaksága? és ne tudnám hogy mig szived értem sohajt, mikint feszül vissza Zováth vára felé, 's hogy szemednek egyik könye ha bus sorsomat siratja, a' másik Izoráért hull, kivel vigadnod nem lehet?

De lehetend—én is megyek, 's vig leszek mint az ifjuság. Légy vig te is Hiadorom most mig tavaszkorod virul, eleget sirhatsz ha előregszel 's illy vén 's vak leszesz mint szegény atyád!

Hetedik ének.

Szólt Otobár a' vak arszlán, atyja szelid Hiadornak és kiindult csarnokából és felült barna ménjére. Mellette lovagolt fia, kezén tartva atyja lovát. 'S így haladtak fel a' völgyön Mikó zengő bérceze felé, hol Zováthnak fényes vára tündöklék a' Torjai szirteken.

Mikó erdőjénél vagyunk fiam? úgy tesz a' bércezek árnyékáról, mellyen megtörik a' napsugára, Upor vára itt közel van.

Itt felettünk a' vár, atyám, Szavár lakja most díszes termet, átadá azt neki Upor mig felépíti Oitosi várát mellyet feldúltak a' Pecsenyegek.

Gyakran csengett ott poharunk mig e' vár nem ment Szavár kezére, ott volt sok vidám estvém Uporral, midőn elfáradva vadászattól hozzá gyűltünk esti áldomásra.

O még akkor ifju voltam, ellövém a' fecskét is nyilommal, parittyámmal a' sást ledobtam. O akkor nem valék illy vak hogy

ne lássam a' mosolygó napot! megtudám számlálni a' csillagezreket mellyek kísérik a' hóld méla futását.

Most nem látok semmit sem körültem; csak a' szellő lág zugását hallom, 's ifju szavaid nyájas csengését.

Elhagytuk már Szavár várát, fiam? tudod-e a' bércei utat melly innen Zováth várához vezet? ...itt nagyon forró süt a' nap, 's kábul agyam 's szemem is fáj tőle, menjünk ott a' lombok árnyékában madárkák vidám hangja közt.

Szólott az agg és Hiador megfordítá lovát a' bérce felé 's a' vadon keskeny utain gyors léptekkel haladának.

Atyám, atyám! —szólt egyszer Hiador zavarodott tekintettel — Izorát látom ott a' fák között egy sötét lovag karjain, a' lovagot öt apród kíséri leeresztett sötét sisakokkal.

Nincs-e itt atyám parittyád? én csak könnyű szablyát hoztam... ah Izora... ah atyám maradj itt, lovadat e' fához kötöm... 's itt atyám, itt megtalálalak, ha véget nem vetnek életemnek.

Im felriadt ájultaból a' lány.. halld keserves kiáltását... En ne futnék segélykiáltásodra, én szerelmem, én kedves Izorám!?

Vakon semhagytam el kardom —szólt az öreg kivonván szablyáját, —vezess fiam a' rablókhoz és kiáltsad merre vágjak.

Itt vagynak ők immár atyám! megálljatok leányrablók, ordita Hiador vadul lerántva a' leányrabló lovát hogy lovagja is földre hullt és Izorát kiejté kezéből.

Egy perc sem kelle 's Hiador a' lányt atyja karjaira bizta 's erős csatát kezdett a' hat orvval. Az elterült sötét lovag tigrisként szállott esatára, 's hogy Hiador hármat földre sujta, elesett ennek vad csapásától.

Ekkor megfogá jobbával Otobár' fegyveres kezét 's baljával szép Izorát törekvők kiragadni az agg hős öléből: de Otobár keményen karolta a' leánykát kebelére és a' sötét siskos ellenek-kezből kirántva karját úgy sujta föbe kardjával hogy ketté szakadt siskastól.

Hah Szavár! sikolta fel Izora —mert a' rabló Szavár vala, kinek kezét megveté a' lányka.

Ötön fekvének vérökben, két apród korán elszaladt, Izora vérközt-látván kedvesét sirva borult tetemére 's csókolta véres arczeit.

Elhulltál-e ifju bajnok? csendes legyen

álmodnak nyugalma, éltünk ugy is csak egy álom, majd egy szebb hajnalon ébredünk fel... szólt Izora 's elfojtá hangjait fájdalomának viharzása.

Mit hallok? kiért zokogsz leányom? elesett-e hát Hiador? o vezess elhült porához hogy csokoljam meg a' virányt melly fiam ifju véréit ivá fel.

Vidulj atyám! szólt Izora, hallom az ő lélekzetét, im felnyitá szemében mennyemet... Hiadorom, édes Hiadorom! engedd hogy könnyel mossam sebjeid.

Te vagy itt éltém szerelme; erős volt az orv csapása, leszédülék ónsúlyától, de élek újra kedvesem.. add add hattyufehér kezed.. édes a' te szerelmed szívemnek, oh örömmel meg is hálnék érted! —szólt az ifju felülvén, mig a' lány megszagatván ruháit a' terhes sebeket kötözgeté. Hol van atyám — kérde újra — él-e még a' vak Otobár?

Élek fiam, Hadur jóvoltából; de megholtak ellenségid... jöjj Izora, add hókezed 's vezess beteg gyermekemhez, hogy lássam dobog-e szive? dobog-e azon szív érted melylyet dalom tanita szeretni? —szólt 's megfogván Izora hókezet elméne beteg fiához 's át ölelte vérző keblét.

Menjünk vissza —szólt Izora —nincs olly távol atyám vára, én keblemen viszem el Hiadort.. jöjj, ülj fel lovadra atyám.

Nem ugy, ég szelid leánya... add Hiadort karjaimba; az én ölemben nőtt ő fel, gyakran ringatám őt karjaimban, dalt zengvén neki a' mult időkből. Vezesd ide barna ménem, és te ülj fiam lovára 's vezess engem hős atyádhoz, rég nem szoritám a' bajnok jobbját.

(Vége következik).

Holmi.

A' Sandwich szigeteken is hirlap jelenik meg ez évben legelsőben, minden héten egy szám, előfizetési díj egy évre 15 kr. ezüstben, 's 3,000 előfizetője van. Kérdés: Ha Erdélyt a' Sandwich szigetekkel sokszorozzuk 's 15 kral elosztjuk, hány előfizető esik Erdélyre? A' ki e' mathematico-statistico-politici talányt megfejti, jutalma: egy példány a' Magyar titkok-ból; a' másod rangu pályázó pedig egy még jól conservált példányt kap a' Magyar pogány hitregéből!